

De minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap
Mevrouw J.M. van Bijsterveldt-Vliegenthart
Postbus 16375
2500 BJ Den Haag

20 oktober 2011
Kenmerk: rvc-2011.06283/1

Betreft: advies meerjarenbegroting 2012-2016 Nederlandse Publieke
Omroep

Zeer geachte mevrouw Van Bijsterveldt,

Naar goed gebruik adviseert de Raad voor Cultuur u over de meerjarenbegroting van de Nederlandse Publieke Omroep. De huidige meerjarenbegroting over de periode 2012-2016 bevat volgens de Nederlandse Publieke Omroep (NPO) weinig nieuwe doelen of acties. Deze meerjarenbegroting (MJB) bouwt verder aan de strategie die de NPO in het Concessiebeleidsplan 2010-2016 heeft beschreven, waarbij uiteraard rekening wordt gehouden met de bezuinigingen: €127 miljoen, van 2013 tot 2016. Niettemin is er voor de Raad voldoende reden u ook dit jaar te adviseren; niet alleen over de MJB, maar ook meer in het algemeen over de publieke omroep in relatie tot de komende beleidsontwikkelingen.

In uw brief van 17 juni 2011 over de uitwerking van het regeerakkoord op het onderdeel media zet u uiteen met welke beleidsontwikkelingen de publieke omroep vanaf 2013 te maken krijgt.

In uw opdracht heeft Boston Consulting Group (BCG) onderzoek uitgevoerd naar de mogelijkheden voor efficiëntieverbetering bij de landelijke publieke omroep. Op 31 augustus 2011 heeft hij het rapport naar aanleiding van dit onderzoek gepresenteerd. De NPO gebruikt onder andere dit rapport om de ten doel gestelde bezuinigingen te realiseren.

De Raad richt zich in voorliggend advies vooral op de ontwikkelingen die de publieke omroep hevig zullen raken en die u al noemde in uw brief van 17 juni: de omroepfusies en de beperking van de digitale activiteiten van de omroepen. Daarbij geldt op de achtergrond nog altijd dat wat de Raad in het advies over de meerjarenbegroting 2011-2015 schreef: de bezuinigingen en de mogelijke gevolgen ervan maken het noodzakelijk dat de publieke omroep

duidelijke keuzes maakt, en zich daarbij de legitimiteitsvraag stelt: waarin zit het publieke karakter en de toegevoegde waarde?¹

De omroepfusies

De fusiebesprekingen zijn op moment van schrijven nog niet afgerond. Inmiddels heeft u met uw brief van 28 september 2011 de omroepen op de hoogte gebracht van de vervolgstappen voor de vereenvoudiging van het omroepbestel. Eén daarvan is de omroep zodanig te laten fuseren dat er nog maximaal acht omroeporganisaties (waarvan twee taakorganisaties) zijn. De eerste fusiebesprekingen vonden al plaats onder het bewind van minister Plasterk, maar met uw brieven van 17 juni en 28 september 2011 komt het einde van de besprekingen in zicht en zullen er vanaf 2016 daadwerkelijk minder omroeporganisaties zijn .

Hoewel uit het rapport van BCG blijkt dat de besparingen niet per se uit de fusies komen, eisen deze vanzelfsprekend de meeste aandacht op. De Raad ondersteunt uiteraard alle stappen die leiden tot minder bureaucratie en meer efficiëntie. Fusies kunnen daar inderdaad aan bijdragen. Naar de mening van de Raad is echter van groter belang wat er onder de oppervlakte van fusies gebeurt: hoe gaan de omroepen in die nieuwe constellatie werken en welke gevolgen heeft dit voor de programmering?

De nieuwe omroepen (of omroepclusters) zullen zich naar de mening van de Raad moeten specialiseren en zich in hun programmering niet op alle genres moeten richten. Onder regie van de Raad van Bestuur van de NPO zouden omroepen, al dan niet in samenwerkingsverband, zich moeten beperken tot bepaalde thema's. Zoals bijvoorbeeld: kunst en cultuur, natuur en milieu , mens en gezondheid, levensbeschouwing, nieuws en achtergronden, et cetera.

Specialisatie en samenwerking op thema's zullen, meer nog dan fusies, zo is de verwachting, bijdragen aan efficiëntie. Niet iedere omroep hoeft dan bijvoorbeeld meer een eigen consumentenprogramma te maken.

Programmering

De publieke omroep moet fiks bezuinigen; de suggestie dat dit eenvoudig is omdat er te veel overhead en omroepen zijn, is niet juist. En dat is ook te zien in het BCG-rapport: het grootste deel van de bezuinigingen wordt behaald door in te grijpen in de programmering.² Succesvolle programma's en series langer laten lopen en meer buitenlandse aankoop worden door BCG als oplossingen voor de besparingen genoemd.

De Raad heeft ten dele begrip voor deze oplossingen, maar is er tegelijkertijd bezorgd over. De eerste oplossing – succesvolle programma's langer laten

¹ Van 18 oktober 2010, met kenmerk MED-2010.05991/3.

² Ongeveer € 88 miljoen op een totaal van € 127 miljoen.

lopen – gebeurt al. Er zijn verschillende succesvolle programma's die al jaren te zien zijn: De Wereld draait door, Boer zoekt vrouw, Blik op de weg, Pauw en Witteman, et cetera. Wanneer nog meer programma's langer te zien zijn, bestaat het risico dat dit ten koste gaat van de variatie en diversiteit van de programmering.

De Raad vindt dat de maatregel om minder nationale programma's te ontwikkelen geen gevolgen mag hebben voor de kwetsbare genres: drama en kinderprogramma's van Nederlandse makelij. Deze genres zijn grotendeels afhankelijk van de publieke omroep. De Raad vraagt u er met de NPO op toe te zien dat de kwetsbare genres in het bijzonder, en variatie en (culturele) diversiteit in het algemeen, in het publieke bestel gewaarborgd blijven. Dit komt het, ook door u nagestreefde, kwalitatief hoogwaardig media-aanbod van de publieke omroep ten goede.

De hierboven beschreven specialisatie of thematische aanpak staat de variëteit niet in de weg, net zo min er sprake is van variëteit wanneer alle omroepen alle genres bespelen. Een thematische aanpak zal de variëteit bevorderen en een positief effect hebben op de kwaliteit van de programma's. Wanneer organisaties specialiseren, kan meer capaciteit en creativiteit ingezet worden voor de programma's. Daarmee krijgt de organisatie een sterker en herkenbaarder profiel.

Juist nu pleit de Raad ervoor de overlap met de commerciële omroep te verkleinen ten gunste van vernieuwing en variëteit, en daarmee ook ten gunste van de toegevoegde waarde van de publieke omroep. Dit betekent onder meer dat nog meer rekening gehouden moet worden met de maatvoering bij de programmering van sport en amusement.

De legitimiteitsvraag heeft niet alleen betrekking op genres en programmering, maar ook op publiek en doelgroep. Op welke doelgroepen richt de publieke omroep zich? Met fusies bestaat het gevaar dat bepaalde groepen, zoals allochtonen, oudere kinderen en jong volwassenen, die nu ook al lastig worden bereikt, uit beeld verdwijnen.

Daarnaast zijn er de doelgroepen die de nieuwe (aspirant) omroepen, WNL en PowNed, wilden bereiken. Deze konden mede op basis daarvan tot het bestel toetreden. Wanneer deze omroepen uit het bestel stappen of opgaan in een grotere organisatie, geldt ook hier dat een lacune in het publieksbereik van de publieke omroep kan ontstaan.

De Raad vraagt u, met de NPO, er op toe te zien dat genoemde groepen niet uit het oog verloren worden.

Uit de MJB blijkt dat de exacte invulling van bezuinigingen nog niet is afgerond. Ook over de samenwerking met de regionale omroepen bestaat nog geen helderheid. Over samenwerking met derden is de NPO wel heel summier. De Raad acht het nodig dat de NPO zich veel explicieter verbindt,

bijvoorbeeld met (vernieuwende) organisaties en instellingen uit de creatieve industrie, zoals game- en softwaremakers en ontwerpers, maar ook met meer klassieke, culturele instellingen als musea. Net als de publieke omroep, heeft de cultuursector te maken met grote bezuinigingen. De Raad is van mening dat wederzijdse versterking mogelijk is wanneer er contact en uitwisseling is met en van andere professionals uit de creatieve industrie. De vernieuwing en kwaliteit van de publieke omroep zal het in ieder geval ten goede komen.³

De Raad is benieuwd naar de exacte invulling van de samenwerkingsactiviteiten van de publieke omroep, bijvoorbeeld met de regionale omroep. Wanneer die te zijner tijd duidelijk is, vervult hij daarin graag een adviserende rol.

Internet

In 2005 bracht de WRR het rapport *Focus op functies* uit, en de Raad het advies *De publieke omroep voorbij*. In beide rapporten werd een pleidooi gehouden voor een platformneutraal mediabeleid, gebaseerd op functies. Naar de mening van de Raad is met de rappe opkomst van draadloze digitale media en in de integratie van media de afgelopen jaren, een dergelijk mediabeleid van de overheid zeer gerechtvaardigd. Echter, met de MJB en uw brief van 17 juni 2011 lijken de schotten tussen de verschillende mediaplatforms steviger dan ooit (teruggezet).

In de huidige MJB wordt de werkmethode via audio- en videopaletten doorgezet. Dit betekent dat niet meer per se vanuit de verschillende platforms van radio, televisie en internet wordt gedacht en gewerkt. De Raad ondersteunt deze methode, maar er moet voor gewaakt worden dat de verschillende netten en de profielen van deze paletten leidend worden voor hetgeen op internet wordt geprogrammeerd. Naar de mening van de Raad dient internet (en de daarbij behorende platforms) ook naast de netten en paletten te kunnen bestaan, en niet alleen als afgeleide ervan.

De Raad is het eens met de in de MJB aangekondigde vermindering van het aantal themakanalen, maar zet vraagtekens bij de wijze waarop de vermindering van het aantal websites/digitale uitingen behaald moet worden. Uiteraard dient men oog te hebben voor inefficiënte versnippering of overlap, maar wanneer bij voorbaat al bepaald wordt dat een programma geen website krijgt of geen gebruik kan maken van sociale media omdat het maximum al bepaald is, staat dat haaks op het streven crossmediaal/transmediaal te werken. Hierbij moeten alle media gebruikt kunnen worden om het (gewenste) publiek zo goed mogelijk te bereiken en/of erbij te betrekken. Bovendien is het in lijn met wat u stelt in uw brief van 17 juni 2011: omroepen moeten de mogelijkheid behouden om programma's in een

³ Zie ook het artikel 'Verbod op nieuwe media verlamt de publieke omroep en verarmt de markt', van Syb Groeneveld. In: 609, blz. 5, september 2011.

gespecialiseerde omgeving extra onder de aandacht van hun publiek te brengen.

Behalve dat het bereik beknot kan worden bij de beperking van digitale activiteiten, zoals websites, kan de beperking ook innovatie en talentontwikkeling remmen. Dit zijn zaken waaraan u, net als de Raad, groot belang hecht. In uw brief van 17 juni 2011 noemt u de publieke omroep dan ook een 'kraamkamer van innovatieve ideeën en nieuwe technologische ontwikkelingen' en een 'aanjager van creatieve competitie'. De Raad ondersteunt dit van harte; vernieuwing brengen is een belangrijke taak van de publieke omroep. Met de bezuinigingen en beleidsontwikkelingen, is deze functie echter in gevaar gekomen. De Raad is van mening dat de publieke omroep de (wettelijke en financiële) ruimte moet behouden om de kraamkamerfunctie te blijven vervullen. De NPO moet hier een regierol vervullen. Om hiaten, overlap en algemene inefficiëntie te voorkomen, is het van belang dat de NPO in de positie is de activiteiten op dit gebied te coördineren.

Kortom

Voor de Raad zijn de fusies en de beperking van de digitale activiteiten de meest in het oog springende komende ontwikkelingen bij de publieke omroep. De nieuw ontstane omroepclusters – het is nog onzeker of er over nieuwe omroepen gesproken kan worden – zouden zich moeten richten op thema's. Dit komt de variëteit, de creativiteit en de efficiëntie ten goede. De publieke omroep dient zich bewust te zijn van zijn toegevoegde waarde. De overlap met de programmering van de commerciële omroepen dient zo klein mogelijk gehouden te worden. Producties/ genres die elders niet aan bod komen dienen geprogrammeerd te blijven. Zo mogen de bezuinigingen en de fusies er niet toe leiden dat de kwetsbare genres – bijvoorbeeld binnenlands drama en kwalitatief hoogwaardige kinderprogrammering – het onderspit delven.

Met u is de Raad het eens over de kraamkamerfunctie die de publieke omroep heeft. Het mag dan ook niet zo zijn dat er stappen worden genomen die de uitvoering van die functie in de weg zitten. De publieke omroep is niet alleen een mogelijke opdrachtgever voor de creatieve en culturele industrie, maar ook een samenwerkingspartner. Beide zitten in zwaar weer; meer samenwerkingsverbanden liggen dan ook voor de hand, ook om de innovatie en kwaliteit van de programmering te stimuleren. Op deze manier geeft de publieke omroep ook meteen blijk van zijn toegevoegde waarde.

Hoogachtend,

Mirjam de Meijer
wnd. Voorzitter

Jeroen Bartelse
Algemeen secretaris